

Łukasz Lipiński

Rozprawa doktorska:

**Dziejopisarstwo epickie Macieja Strykowskiego (1547-1593).
Między retoryką a filozofią humanistyczną**

Streszczenie:

Celem pracy było zaprezentowanie twórczości historycznej i poetyckiej staropolskiego poety i historyka z XVI wieku – Macieja Strykowskiego – z perspektywy retoryki i filozofii humanizmu.

W rozdziale pierwszym przedstawiono kontekst badawczy epoki historycznej i stan badań, wprowadzając tym samym w zagadnienia renesansowych dzieł autora *Kroniki* oraz *O początkach* – dwóch dużych utworów wierszem i prozą najdawniejszych dziejach Polski i Litwy.

W rozdziale drugim przybliżono życie i twórczość dziejopisa epoki Renesansu, w czasie którego rozwinął on zaawansowany warsztat filologiczny, historyczny i retoryczny. Strykowski skonstruował na jego bazie rozmaite mitologiczne analogie historyczne między dziejami rzymskimi i litewskimi, mijając się jednak celowo z prawdą historyczną.

Celem tego było włączenie historycznej tożsamości polsko-litewskiej w europejski (grecko-rzymski) krąg kulturowo-cywilizacyjny.

Jedną z istotniejszych wartości kultury odrodzenia, oprócz cnoty (*virtus*), była retoryka pojmowana jako *ars bene dicendi*. Z niej też wynikała tożsama względem 'sztuki dobrego mówienia' – retoryczno-filozoficzna koncepcja historiografii, którą sformułował Strykowski.

Rozdział trzeci poświęcony jest zjawisku recepcji retoryki antycznej w dziełach M. Strykowskiego, przede wszystkim wpływom teorii rodzajów retorycznych (*genera causarum*) oraz powinności mówcy-historyka (*officia oratoris*).

Głównym wnioskiem pracy jest to, że koncepcja historiografii przyświecająca Strykowskiemu została zbudowana nie tylko na podstawach retoryki, historii i poezji starożytnej, lecz także na fundamentach filozofii stoickiej, wyznaczającej historii renesansowej realizację celów formacyjnych (wychowawczych), obywatelskich (cywilnych) i politycznych.

Cel twórczości Strykowskiego nie był zatem ściśle poznawczy (epistemologiczny), lecz przede wszystkim wychowawczy i spajający zbiorowość narodową poprzez odesłanie do wspólnych im wartości. Autor uczynił to dzięki instrumentom rodzaju pokazowego i rodzaju doradczego retoryki: *genus demonstrativum* oraz *genus deliberativum*.

15.04.2021
Jedana Lipiński